

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

راهنمای اجرائیات و اخذ جرایم

تألیف: مسعود جبارزاده ممقانی

www.ketab.ir

سرشناسه: جبارزاده، مسعود، ۱۳۵۷

عنوان و نام پدیدآور: راهنمای اجرائیات و اخذ جرایم / مسعود جبارزاده ممقانی

مشخصات نشر: تهران: دانشگاه علوم انتظامی ناجا، ۱۳۹۰

مشخصات ظاهری: ۵۳۴ ص: مصور، جدول، نمودار.

شابک: ۹۸۰۰۰ ریال ۵-۵۱-۵۷۰۵-۶۰۰-۹۷۸

وضعیت فهرست نویسی: فیپا

موضوع: جرایم ترافیک -- ایران

موضوع: رانندگی -- قوانین و مقررات -- ایران

موضوع: رانندگی -- ایران -- آئین نامه ها

شناسه افزوده: دانشگاه علوم انتظامی ناجا

رده بندی کنگره: ۱۳۹۰/۲۲ ج ۲/۳۴۴۸ KMH

رده بندی دیویی: ۳۴۴/۵۵۰۳۲۲

شماره کتابشناسی ملی: ۲۲۷۱۴۵۰

تاریخ درخواست: ۱۳/۱۲/۱۳۸۹

تاریخ پاسخگویی: ۲۵/۱۲/۱۳۸۹

کد پیگیری: ۲۲۶۹۰۷۰

راهنمای اجرائیات و اخذ جرایم

ناشر: انتشارات دانشگاه علوم انتظامی ناجا

تألیف: مسعود جبارزاده ممقانی

ناظر علمی: سرهنگ غلامرضا روشنی

صفحه آرا: مسعود جبارزاده ممقانی

طراح جلد: مرضیه مهدیخانی

چاپ اول: تابستان ۱۳۹۰

شمارگان: ۵۰۰ نسخه

قیمت: ۱۰۸۰۰۰ ریال

لیتوگرافی، چاپ و صحافی: مرکز چاپ و نشر ساعس ناجا (چاپ ایمان)

نشانی: بزرگراه شهید همت غربی، دانشگاه علوم انتظامی تلفن: ۴۸۹۳۱۲۸۷-۴۸۹۳۱۷۷۶

نشانی فروشگاه: تهران، خیابان انقلاب، نرسیده به خیابان فلسطین، پ ۱۱۱۲ تلفن: ۶۶۴۷۷۹۷۶

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱	فصل اول: مبانی و تاریخچه
۱	مقدمه
۴	پیشینه
۸	پیش از نظمیه
۱۲	پیدایش نظمیه
۱۴	تاریخچه مقررات
۱۴	اولین قانون
۱۴	قانون کنت
۱۵	نظام نامه درشکه ها
۱۶	نظام نامه دوچرخه پایی
۱۷	نخستین تصادف
۱۸	نظام نامه مؤسسات حمل و نقل
۱۸	اولین آیین نامه راهنمایی و رانندگی
۱۸	اعطای اختیار به افسران شهربانی
۲۰	واگذاری اختیار وصول جرایم رانندگی به ژاندارمری
۲۰	آیین نامه راهنمایی و رانندگی مصوب ۱۳۴۷
۲۱	قانون نحوه رسیدگی به تخلفات و اخذ جرایم رانندگی
۲۳	آیین نامه راهنمایی و رانندگی
۲۴	پرسش های فصل اول
۲۵	فصل دوم: تعاریف
۲۵	انواع راه ها
۲۹	وسایل نقلیه
۳۶	معاینه فنی

۳۷	توقف ها
۳۷	گواهی نامه و مجوز رانندگی
۳۸	تجهیزات
۴۰	حمل بار و مسافر
۴۳	پرسش های فصل دوم
۴۵	فصل سوم: دستورالعمل ها و وظایف
۴۵	وظایف راهنمایی و رانندگی
۴۶	امور راهنمایی و رانندگی شهر تهران
۴۶	مجوز اعمال قانون افسران پلیس
۵۰	نوع ابلاغ
۵۱	اعمال قانون توسط درجه داران
۵۳	اعمال قانون توسط افسران وظیفه
۵۶	صلاحیت اختاریه نویسان
۵۷	سرفصل دروس آموزشی
۵۸	وظایف اختاریه نویسان
۵۹	نکات اختاریه نویسی
۶۱	شیوه اعمال قانون هیأت های دیپلماتیک
۶۱	کمربند ایمنی
۶۲	مدارک رانندگی
۶۲	موارد کنترل مدارک راننده و وسیله نقلیه
۶۳	شیوه اخذ مدارک
۶۵	ضبط و ابطال گواهی نامه و توقیف سیستمی پلاک وسیله نقلیه
۶۷	توقیف وسیله نقلیه
۷۰	توقیف موتورسیکلت
۷۱	حمل به پارکینگ خودروها به دلیل توقف در محل های غیر مجاز
۷۴	مصادیق جلوگیری از ادامه تردد وسایل نقلیه
۷۶	نمرات منفی و نوع جریمه برای رانندگان متخلف

۷۹	مستی و استعمال مواد مخدر رانندگان
۸۰	پرسش های فصل سوم
۸۱	فصل چهارم: منابع قانونی کد تخلفات
۸۱	تخلفات حادثه ساز
۱۰۰	تخلفات ساکن
۱۰۰	تعاریف
۱۱۲	حمل و نقل بار و مسافر و وسایل نقلیه عمومی
۱۱۲	ترانزیت خارجی
۱۴۸	سایر کد تخلفات
۲۰۱	مقررات حمل و نقل بار در راهها
۲۰۷	پرسش های فصل چهارم
۲۰۹	فصل پنجم : آشنایی با انواع پلاک و گواهی نامه
۲۰۹	انواع پلاک
۲۱۱	پلاک های چهار رقمی
۲۱۳	پلاک های قدیمی کد حرفی
۲۱۳	پلاک های قدیمی کد عددی
۲۱۶	پلاک های لیزری
۲۱۷	پلاک های قدیمی بدون کد
۲۱۸	پلاک های عبور موقت تهران
۲۱۸	پلاک های نظامی
۲۱۸	پلاک های سپاه پاسداران انقلاب اسلامی
۲۱۹	پلاک های سماجا
۲۱۹	پلاک های وزارت دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح
۲۲۰	پلاک های نیروی هوایی (نهماجا)
۲۲۰	پلاک های نیروی دریایی (نداجا)
۲۲۱	پلاک های نیروی زمینی (نزاجا)

۲۲۱	پلاک های نیروی انتظامی (ناجا)
۲۲۲	پلاک های ستاد فرماندهی کل قوا
۲۲۲	پلاک های ترانزیت
۲۲۳	پلاک های گذر موقت
۲۲۴	پلاک ملی
۲۲۵	پلاک شخصی
۲۲۵	پلاک عمومی
۲۲۶	پلاک دولتی
۲۲۶	پلاک جانبازان
۲۲۶	پلاک تراکتور، کمباین و وسایل نقلیه راه سازی
۲۲۷	پلاک ویژه حمل
۲۲۹	پلاک ملی موتورسیکلت
۲۳۰	شیوه شماره گذاری پلاک ها
۲۳۳	انواع گواهی نامه
۲۳۷	انواع گواهی نامه در سال ۱۳۴۷
۲۳۷	انواع گواهی نامه در سال ۱۳۸۴
۲۳۸	انواع گواهی نامه های فعلی
۲۴۳	گواهی نامه های بین المللی
۲۴۴	گواهی نامه هوشمند
۲۴۸	پرسش های فصل پنجم
۲۴۹	فصل ششم: صدور اختاریه
۲۵۰	اجزای تشکیل دهنده برگ اختاریه
۲۵۱	شماره سریال و قبض
۲۵۲	یگان صادرکننده
۲۵۲	شماره پلاک خودرو (شماره و سریال)
۲۵۸	مشخصات وسیله نقلیه (کاربری، سیستم، رنگ)
۲۵۸	کاربری

۲۶۰	سیستم
۲۶۱	رنگ وسیله نقلیه
۲۶۲	شماره ملی
۲۶۳	نام و نام خانوادگی متخلف
۲۶۳	مشخصات گواهی نامه
۲۶۴	محل صدور گواهی نامه
۲۶۵	شماره گواهی نامه
۲۶۶	زمان تخلف
۲۶۷	کد تخلف
۲۶۷	محل تخلف
۲۶۸	مبلغ جریمه
۲۶۸	نوع ابلاغ
۲۶۹	جریمه الصاقی
۲۶۹	جریمه تسلیمی
۲۷۰	جریمه دوبرگی
۲۷۴	شماره مأمور
۲۷۵	پرسش های فصل ششم
۲۷۷	فصل هفتم: مخدوشی
۲۷۸	عناوین مخدوشی
۲۸۰	عدم ثبت کد اختاریه
۲۸۱	نامشخص بودن گواهی نامه
۲۸۴	شماره گواهی نامه
۲۸۵	محل صدور گواهی نامه
۲۸۷	ایراد پلاک
۲۹۳	عدم ابلاغ صحیح
۲۹۶	عدم درج صحیح کد جریمه و مبلغ آن
۳۰۰	عدم درج مشخصات وسیله نقلیه

۳۰۳	عدم ثبت صحیح تاریخ و زمان تخلف
۳۰۵	عدم درج صحیح محل تخلف
۳۰۵	عدم همخوانی کد تخلف با گروه پلیس
۲۷۷	فصل هفتم: مخدوشی
۳۰۹	فصل هشتم: ترمینال دستی پلیس
۳۰۹	تاریخچه PDA
۳۱۰	PDA چیست؟
۳۱۱	مبانی PDA
۳۱۱	ریزپردازنده
۳۱۲	حافظه
۳۱۲	سیستم عامل
۳۱۲	ترمینال دستی پلیس
۳۱۴	سخت افزار ترمینال دستی پلیس
۳۱۷	قابلیت های ترمینال پلیس
۳۲۱	شیوه تعویض باتری ترمینال
۳۲۳	شیوه قراردادن رول کاغذ چاپگر در دستگاه
۳۲۳	نحوه قرار دادن گواهی نامه هوشمند در دستگاه
۳۲۴	کارت هوشمند پلیس
۳۲۵	شیوه قرار دادن کارت پلیس در ترمینال پلیس
۳۲۶	راه اندازی ترمینال پلیس
۳۲۶	تنظیم صفحه تاریخ و ساعت
۳۲۸	ورود کارت پلیس
۳۲۹	وارد کردن رمز کارت پلیس و تغییر آن
۳۳۰	چگونگی تنظیم محل خدمت افسر پلیس
۳۳۲	خروج پلیس از برنامه
۳۳۳	مراحل صدور جریمه
۳۳۳	ثبت پلاک

۳۳۶	فرم صدور جریمه
۳۳۸	الف. تأثیر تصادف
۳۳۹	ب. رنگ ماشین (رنگ)
۳۳۹	ج. کد تخلف
۳۴۴	د. منطقه
۳۴۵	هـ. کاربری ماشین (کاربری)
۳۴۵	و. سیستم
۳۴۵	ز. تعداد سرنشین (سرنشین)
۳۴۵	ح. نوع جریمه
۳۵۱	گزارش پلیسی
۳۵۵	اطلاعات تکمیلی
۳۵۵	اطلاعات شخصی
۳۵۷	سوابق تخلفات
۳۵۹	اطلاعات وضعیت جسمانی
۳۶۰	اطلاعات محدودیت ها
۳۶۲	سوابق تصادفات
۳۶۳	نکته های مهم
۳۶۶	پرسش های فصل هشتم
۳۶۷	فصل نهم: سامانه پانچ خطاریه
۳۶۷	ورود به برنامه
۳۶۹	اجزای برنامه
۳۷۳	ثبت مشخصات وسیله نقلیه
۳۷۶	تاریخ تخلف
۳۷۷	محل تخلف
۳۷۸	نوع ابلاغ
۳۷۸	ثبت کد تخلف
۳۸۰	مشخصات راننده متخلف

۳۸۰	کد ملی
۳۸۱	نام و نام خانوادگی
۳۸۱	شماره گواهی نامه
۳۸۱	محل صدور گواهی نامه
۳۸۲	نوع گواهی نامه
۳۸۲	توضیحات
۳۸۲	فرامین سامانه
۳۸۴	لیست خطریه های پانچ شده
۳۸۴	نکته
۳۸۴	خطریه های برگشتی
۳۸۶	ویرایش
۳۸۷	فصل دهم: سامانه های هوشمند بر خورد با تخلف
۳۸۷	پردازشگر تصویر
۳۸۹	اساس عملکرد دوربین ها
۳۹۴	سامانه شناسایی خودکار پلاک
۴۰۳	کاربرد سامانه شناسایی پلاک در پرداخت عوارض
۴۰۳	کاربرد سامانه شناسایی پلاک در کنترل جاده و آزادراه ها
۴۰۴	دوربین چراغ قرمز
۴۰۷	کنترل سرعت با حلقه القایی
۴۰۹	پرسش های فصل دهم
۴۱۱	پیوست ۱: جدول تخلفات رانندگی
۴۳۱	پیوست ۲: کدهای مجاز افسران وظیفه
۴۳۵	پیوست ۳: جدول رنگ ها
۴۴۱	پیوست ۴: کاربری و زیر کاربری وسایل نقلیه
۴۵۵	پیوست ۵: سیستم وسایل نقلیه
۴۶۹	پیوست ۶: کد پلاک ملی به تفکیک استان
۴۱۷	پیوست ۷: کد پلاک ملی به تفکیک شهرها

پیوست ۸: کد پلاک های بین المللی	۴۸۵
پیوست ۹: قانون رسیدگی به تخلفات رانندگی مصوب سال ۱۳۸۹	۴۸۹
پیوست ۱۰: نمرات منفی برای رانندگان پرخطر	۵۰۷
پیوست ۱۱: آرم شرکت های خودروسازی	۵۰۹
کتابنامه	۵۲۱

www.ketab.ir

مقدمه نویسنده

اهمیت دانش بر کسی پوشیده نیست. آموزه های دینی ما نیز بر فراگیری علوم بشری دلالت دارد. امام صادق علیه السلام که خود، دریایی از دانش است، فرمود: «دانش فقط به یاد گرفتن نیست، بلکه نوری است که خداوند تبارک و تعالی، آن را در دل هر کس که بخواهد هدایت کند، قرار می دهد. بنابراین، تو اگر طالب دانش هستی، باید در مرحله اول حقیقت عبودیت و بندگی خدا را در خود بجویی و علم را با به کار گرفتن شیوه های عبودیت طلب کنی و از خدا بخواهی که تو را از نعمت درک و فهم بهره مند کند».

دانش محوری، یکی از ویژگی های بارز هویت سازمان های معاصر است. دانش محوری، رویکردی نوین است که به اقتضای حاکمیت واقعیات جدید بر ساختار و شکل سازمان ها بدان توجه شده است. این هویت، بیانگر ویژگی های خاص ماهیت سازمان هایی است که به رمز موفقیت خویش نایل آمده اند. منابع انسانی در سازمان های دانش محور به مثابه موتور محرکه و دارایی های مشهود آن سازمان است که بر این اساس، سازمان ها باید با بازیگری شکست های گذشته و نیز ضعف های کنونی، راه های نادرست گذشته را ادامه ندهند و درصدد یافتن دانش هایی برآیند تا بتوانند به موفقیت نایل شوند.

به عبارت ساده تر، دانش در عصر اطلاعات ضامن اثربخشی و کارایی سازمان ها است. توسعه دانش در فرهنگ، ساختار، نیروی انسانی، روش ها و تصمیم های سازمان ها به آنها هویتی جدید به نام سازمان های دانش محور اعطا می کند.

در باب اهمیت و ضرورت آگاهی از سرمنشأ کدهای تخلف رانندگی و تفسیر آنها، همین نکته کافی است که قرن کنونی را عصر اطلاعات و ارتباطات می نامند و بشر بیش از هر زمان دیگری خود را تشنه دانستن و اطلاعات می داند و به همین سبب، از تمام توان و تلاش خود در این زمینه بهره می جوید و تمام امکانات و فناوری های مدرن خود را در این راه به خدمت می گیرد. به موازات گسترش شهرنشینی، افزایش

جمعیت، رشد سطح سواد مردم و دستیابی به اطلاعات، باید شاهد واکنش‌های جدیدتر متخلفان باشیم و این مسئله را در نظر بگیریم که مجرمان همیشه یک گام جلوتر از مجریان قانون هستند.

در جهان مخاطره‌آمیز کنونی، اهمیت برخورداری از اطلاعات از هر زمان دیگری بیشتر است، به ویژه در حوزه حمل و نقل که ایجاد هرگونه بی‌نظمی و نابسامانی در آن، موجبات ناامنی و ناخوشایندی عمومی مردم را پدید می‌آورد و در نتیجه، ضرورت اعمال مقررات توسط پلیس را بیش از پیش نمایان می‌سازد. بنابراین، پلیس امروز باید بر اساس استانداردهای روز آموزش ببیند و دانستن اطلاعات پلیسی، به ویژه قوانین و مقررات، از ضروریات محسوب می‌شود؛ به عبارت دیگر، داشتن اطلاعات صحیح در زمان مناسب، زیربنای توان امنیتی هر کشوری محسوب می‌شود.

آگاه بودن به رویای قانون، بازدهی عملیاتی پلیس را افزایش می‌دهد. بنابراین، افسران پلیس به عنوان مجری قانون باید قبل از هر اقدامی در زمینه تخلفات رانندگی، با منابع قانونی و روش‌های اجرای آن آگاهی کامل داشته باشند تا بتوانند در مقابل عمل متخلفان، واکنشی مقبول و سریع از خود نشان دهند تا از این گذر، هم به وظایف دینی خود عمل کنند و هم موجبات رضایت مقام معظم رهبری و مردم را فراهم کنند.

مقام معظم رهبری می‌فرمایند: «مردم می‌خواهند نیروی انتظامی، قوی و مقتدر باشد؛ هوشمند و پیچیده باشد؛ سالم و امین باشد؛ سریع و به‌هنگام باشد و مؤدب و اهل بیان و تفاهم با مردم باشد، این انتظارات مردم از نیروی انتظامی است.»

این کتاب با هدف رشد و تعالی دانش علمی پلیس راهنمایی و رانندگی، به ویژه در امور اجرائیات و اخذ جرایم، در ده فصل تدوین شده است. مؤلف بر آن است تا تمام مباحث اجرائیات و اخذ جرایم را تبیین کند و کتاب را بر اساس آخرین قوانین و دستورالعمل‌ها تهیه کند. ضمیمه کتاب، نواقص سایر کتاب‌های موجود مرتبط با

اجرایات را برطرف کرده است و می‌توان آن را به عنوان منبعی آموزشی و پژوهشی، در اختیار افسران و دانشجویان پلیس راهنمایی و رانندگی قرار داد.

نگاه مؤلف در شیوه نگارش کتاب، نگاهی عملیاتی نسبت به مقوله اجرایات و اخذ جرایم است، به گونه‌ای که افسران با مطالعه کتاب بتوانند اشکالات خود را برطرف کنند و با توانی مضاعف در مأموریت‌های محول شده حضور یابند. بنابراین، در بیان مفاهیم تا حد ممکن از تصاویر برای درک بهتر موضوع استفاده شده است.

شایان ذکر است از آنجایی که، بیشتر مواد قانونی مورد استفاده در این کتاب، برگرفته از آیین نامه راهنمایی و رانندگی مصوب سال ۱۳۸۴ است، در هر قسمتی از کتاب که آیین نامه بدون عنوان کامل آن ذکر شده است، ارجاع به همان قانون است. همچنین در آخرین لحظات آماده سازی کتاب، قانون رسیدگی به تخلفات رانندگی به تصویب رسید که در این کتاب متن کامل آن در پیوست آمده است.

بر این باورم که این کتاب عاری از اشکال نیست و نارسایی‌هایی دارد، امیدوارم کارشناسان، اهل قلم و خوانندگان گرامی بر من منت بگذارند و اشکالات احتمالی، انتقادهای و پیشنهادهای خود را از طریق پست الکترونیکی به نشانی masoud.jabbarzadeh@gmail.com ارسال کنند.

در پایان، بر خود لازم می‌دانم این نکته را بازگو کنم که این اثر، حاصل دسترنج بسیاری از همکاران گرانقدری است که طی سال‌های بسیار در راه عزت میهن عزیز تلاش کرده‌اند.

همچنین، از تمام عزیزانی که مرا در تهیه این کتاب یاری کردند به ویژه سرهنگ غلامرضا روشنی، سرهنگ اردشیر یادگاری، سید حمیدرضا خرازانی، رمضان صیادی، رحمان میرطیپی، علی اصغر آقاییگلویی، علی کریم، وحید اسمعیلی و سایر دوستان، کمال تشکر و قدردانی را دارم.

مسعود جبارزاده ممقانی

تابستان ۱۳۹۰